

DET KONGELIGE ARBEIDS-
OG ADMINISTRASJONSDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 13

(2002–2003)

Om lov om endringer i lov 30. august 1991 nr. 71 om statsforetak mv.

*Tilråding fra Arbeids- og administrasjonsdepartementet av 25. oktober 2002,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Bondevik II)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

Lov 30. august 1991 nr. 71 om statsforetak (statsforetaksloven) § 4 annet ledd fastslår at konkurs og gjeldsforhandling ikke kan åpnes i et statsforetak. Dersom foretaket ikke kan oppfylle sine forpliktelser etter hvert som de forfaller, skal statsforetaket oppløses med mindre det vedtas en plan for fortsatt drift som vil gi fordringshaverne dekning ved fall, jf. § 47. Etter statsforetaksloven §§ 51 og 53 har staten ved oppløsning ansvar overfor kreditorer som ikke har fått dekket sine krav direkte fra statsforetaket. EFTAs overvåkningsorgan (ESA) legger til grunn at disse bestemmelsene i statsforetaksloven innebærer en garantistillelse fra staten. Denne garantien mottar statsforetakene uten å betale en markedsmessig premie. Etter ESAs oppfatning innebærer statsforetaksloven derfor en generell statstøtteordning i strid med EØS-avtalen art. 61 nr. 1. EØS-avtalen er inntatt som norsk lov ved lov 27. november 1992 nr. 109 om gjennomføring i norsk rett av hoveddelen i avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS) mv. (EØS-loven).

Blant annet på bakgrunn ESAs henvendelse har Arbeids- og administrasjonsdepartementet funnet det hensiktsmessig å foreslå i proposisjonen å oppheve de bestemmelsene i statsforetaksloven §§ 51 og 53 som innebærer at staten har ansvaret for statsforetakenes forpliktelser ved oppløsningen av foretaket. Videre foreslås det å oppheve bestem-

melsen i statsforetaksloven § 4 annet ledd, som sier at det ikke kan åpnes gjeldforhandling eller konkurs i et statsforetak. Departementet legger til grunn at forslagene fjerner det påståtte konkurransefortrinnet statsforetakene har etter statsforetaksloven. Statsforetaksloven antas dermed å bli brakt i samsvar med EØS-avtalens statsstøtteregelverk og i tråd med ESAs oppfatning av loven. Departementet foreslår at statens ansvar etter gjeldende statsforetakslov erstattes med et begrenset deltakeransvar etter mønster av lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper (aksjeloven) § 1–1 annet ledd.

Det foreslås også enkelte andre justeringer i statsforetaksloven. Videre foreslås det å endre lov 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner samt lov 29. november 1996 nr. 72 om petroleumsvirksomhet, som henviser til bestemmelser i statsforetaksloven som nå foreslås opphevet eller endret. Etter departementets syn følger disse endringene naturlig av forslaget om å oppheve statens garantiansvar og bestemmelsene om egen insolvensprosedyre i statsforetaksloven. Et eventuelt behov for endringer utover departementets foreliggende forslag, vil bli vurdert av et utvalg som Arbeids- og administrasjonsdepartementet har ansvar for. Dette utvalget skal i løpet av 2003 foreta en vurdering av behovet for og hensiktsmessigheten av statsforetaksformen, samt vurdere eventuell ny organisasjonsform for statlig virksomhet.

Departementet foreslår at lovendringene skal

tre i kraft 1. januar 2003. Statsforetakene må fra dette tidspunktet oppta lån på vanlige markedsmessige vilkår.

Arbeids- og administrasjonsdepartementet foreslår innført en overgangsbestemmelse for alle statsforetakenes forpliktelser, som er opptatt frem til lovendringen trer i kraft. Forpliktelser som et statsforetak har stiftet før 1. januar 2003 og som er knyttet til konkrete låneavtaler gis samme vern som tidligere, mot at statsforetakene betaler en garantipremie til staten som vederlag for garantistillelsen. For forpliktelser som ikke er knyttet til konkrete låneavtaler foreslår departementet at statens garantiansvar skal begrenses frem til 10 år etter lovens ikrafttredelse. For å sikre at kreditorene i størst mulig grad får oppgjør til samme tidspunkt som etter dagens statsforetakslov, foreslår departementet at dersom forfalte forpliktelser står udekket, hefter staten seks måneder etter beslutning om avvikling eller seks måneder etter boåpning ved konkurs eller tvangsakkord. Videre foreslås en overgangsbestemmelse om fastsettelse av en garantiprovisjon til staten som vederlag for garantistillelsen. Det foreslås at størrelsen på garantiprovisjonen for foretakene fastsettes av Stortinget i forbindelse med statsbudsjettet.

Blant annet med utgangspunkt i ESAs henvendelse har Stortinget allerede vedtatt en overgangsordning som innebærer at statsforetakene betaler en garantipremie til staten for garantistillelsen fra 1. juli 2002 og frem til endringene i statsforetaksloven trer i kraft ved årsskiftet. Regjeringen varslet i Revidert nasjonalbudsjett 2002 at den vil komme tilbake til Stortinget med forslag om garantipremier basert på mer detaljerte beregninger, som skal gjelde fra 1. januar 2003. I budsjettet for 2003 vil regjeringen imidlertid foreslå at premien som gjelder fra juli 2002 også skal legges til grunn i 2003.

2 Lovforslagets bakgrunn

ESA vedtok i april 2000 nye retningslinjer for statsstøtte, som også omfatter støtte i form av statlige garantier. Som støtte i form av en garanti regnes også gunstigere finansieringsvilkår som oppnås av et foretak hvis rettslige status utelukker konkurs eller annen insolvensbehandling. Retningslinjene er basert på tilsvarende bestemmelser vedtatt av EU-Kommisjonen.

Med utgangspunkt i retningslinjene, har ESA i brev av 19. juni 2001 lagt til grunn at bestemmelsene i statsforetaksloven § 4 annet ledd, som oppstiller en egen insolvensprosedyre for statsforetak og

bestemmelsene i lovens §§ 51 og 53 om forpliktelse for staten til å dekke gjenstående fordringshavere ved oppløsning av foretaket, innebærer statsstøtte til statsforetakene i strid med EØS-avtalen art. 61 nr. 1. Garantien fra staten gjør det mulig for statsforetakene å oppnå bedre finansielle vilkår for et lån enn de betingelsene som vanligvis tilbys på finansmarkedene. En slik statlig garanti avgitt på ikkekommersielle vilkår, innebærer etter ESAs syn således en fordel for statsforetakene som antas å være i strid med bestemmelsene om statsstøtte.

Formålet med bestemmelsene om statens garantiansvar, er at statsforetakene skal kunne gjennomføre oppgaver av samfunnsmessig betydning gjennom utøvelse av næringsvirksomhet. Staten bør derfor også ha et endelig økonomisk ansvar for gjennomføringen av slike oppgaver. Dette i motsetning til når staten velger å utøve sin virksomhet på vanlige kommersielle vilkår gjennom bruk av aksjeselskapsformen, hvor statens ansvar er begrenset.

ESA har lagt til grunn at det ikke er tilstrekkelig for vurderingen av om det foreligger en statlig garantiordning i strid med EØS-avtalen art. 61 nr. 1, å vurdere virkningene av garantien i forhold til det enkelte foretak. Overvåkningsorganet antar at statsforetaksloven i seg selv åpner for en potensiell støtte i form av statlig garanti for alle foretak som er organisert etter loven, og har bedt Norge om å endre denne i samsvar med EØS-avtalen. ESA legger til grunn at saken gjelder en generell støtteordning og ikke en individuell støtte.

EØS-avtalen art. 125 slår fast at avtalen ikke berører avtalepartenes regler om eiendomsretten og er således nøytral i forhold til statlig eller privat eierskap, og forhindrer ikke avtalepartene fra å ha en blandet økonomi. Samtidig er det klart at dette utgangspunktet ikke innebærer at offentlige foretak er unntatt fra konkurransereglene, herunder bestemmelsene om statsstøtte i EØS-avtalen art. 61 nr. 1.

Seks selskaper er organisert etter statsforetaksloven: Statskog SF, SIVA-Selskapet for industrivekst SF, Medinnova SF, Statnett SF, Statkraft SF og Enova SF. Regjeringen har gått inn for å omdanne Statkraft SF til et statsaksjeselskap, og tar sikte på at en omdanning vil skje med virkning fra 1. juli 2003. Det vises for øvrig til nærmere omtale av Statkraft SF i St. meld. nr. 22 (2001–2002) Et mindre og bedre statlig eierskap.

Regjeringen har i forbindelse med blant annet ESAs henvendelse vurdert å oppheve statsforetaksloven. Regjeringen har opprettet et utvalg for å utrede nærmere behovet for og hensiktsmessigheten av statsforetaksloven, samt alternative selskapsformer, før det eventuelt konkluderes med at stats-

foretaksloven skal oppheves. Arbeids- og administrasjonsdepartementet har ansvaret for utvalgsarbeidet, og legger opp til å ferdigstille utredningen i løpet av 2003.

På denne bakgrunn har Regjeringen funnet det mest hensiktsmessig å foreslå for Stortinget å oppheve statsforetakslovens bestemmelser om det statlige garantiansvaret. I tråd med dette fremmes en Odelstingsproposisjon om å oppheve den statlige garantien i statsforetaksloven fra 1. januar 2003.

Gjennom lovforslaget og innføring av garanti-premie fjernes det påståtte konkurransefortrinnet i statsforetaksloven og norsk rett antas derved å bli brakt i samsvar med EØS-avtalens statsstøtteregulering, i tråd med ESAs henvendelse. Endringen er ment å gi like rammevilkår for private og offentlige aktører, med sikte på å fremme konkurransen for å oppnå mer effektiv ressursbruk. Forslaget innebærer at långivere, medkontrahenter og forretningsforbindelser selv må bære en ordinær forretningsmessig risiko i sitt forhold til statsforetakene på samme måte som når staten benytter seg av aksjeselskapsformen. Statsforetaksloven vil etter endringene fortsatt inneholde enkelte styringsmessige særtrekk i forhold til aksjeselskapsmodellen, blant annet bestemmelser om styrets foreleggelsesplikt overfor departementet i viktige spørsmål og oversendelse av styreprotokoll til eierdepartement samt riksrevisjonen.

3 Høringen

Utkast til Odelstingsproposisjon om lov om endringer i statsforetaksloven har vært på høring til berørte.

Forslaget har vært sendt departementer, offentlige og private institusjoner og organisasjoner til uttalelse, i alt 95 høringsinstanser. Følgende instanser er hørt: *Adv.firma BA-HR, Adv.firma Bull & Co., Adv.firma de Besche, Adv.firma Dege & Co. ANS, Adv.firma HJORT DA, Adv.firma Lowzow & Co, Adv.firma Schjødt, Adv.firma Selmer & Co, Adv.firma Simonsen & Musæus DA, Adv.firma Steenstrup & Stordrange, Thommessen Krefting Greve Lund AS adv.firma, Adv.firmaet Haavind, Vislie DA, Wiersholm, Mellbye & Bech, adv.firma AS, Adv.firma Wikborg, Rein & Co, Aksjespareforeningen i Norge, alle departementene, Brønnøysundregistrene, Datatilsynet, De selvstendige kommunale pensjonskasser, Den Norske Advokatforening, Den Norske Revisorforeningen, Det Juridiske Fakultet Universitetet i Bergen, Det Juridiske Fakultet Universitetet i Oslo, Det Juridiske Fakultet Universitetet i Tromsø, ENOVA SF, Fi-*

nansforbundet, Finansieringsselskapenes Forening, Finansnæringens Hovedorganisasjon, Folketrygdforbundet, Forbrukerombudet, Forbrukerrådet, Handels- og Servicenæringenes Hovedorganisasjon, Handelshøyskolen BI, Kommunenes Sentralforbund, Konkurransetilsynet, Landsorganisasjonen i Norge, MEDINNOVA SF, Nord Pool ASA, Norges Autoriserte Regnskapsføreres Forening, Norges Bank, Norges Bondelag, Norges Eksportråd, Norges Fondsmeglerforbund, Norges Forsikringsforbund, Norges Handelshøyskole, Norges Juristforbund, Norges Kommunerevisorforbund, Norges Kooperative Landsforening, Norges Kreditorforbund, Norges Skatterevisorers Landsforening, Norges Skogeierforbund, Norsk Inkassobyråers Forening, Norsk Bedriftsforbund, Norsk Investorforbund, NOS Clearing ASA, Norsk Tillitsmann ASA, Norske Finansanalytikerens Forening, Norske Finansmeglernes Forening, Norske Kredittopplysningsbyråers Forening, Norske Pensjonskassers Forening, Næringslivets Hovedorganisasjon, Oljeindustriens Landsforening, Oslo Børs, Postbanken, Regjeringsadvokaten, Riksadvokaten, Riksrevisjonen, SIVA – Selskapet for industrivekst SF, Skatterevisorernes Forening, Sparebankforeningen i Norge, Statskraft SF, Statsnett SF, Statsskog SF, Verdipapirfondenes Forening, Verdipapirsentralen, Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund og ØKOKRIM.

Det er mottatt svar fra 32 instanser, hvorav 21 ikke har merknader eller uttaler seg positive om forslaget.

Finansdepartementet, Justisdepartementet, Nærings- og handelsdepartementet, Olje- og energidepartementet, Kredittilsynet, Brønnøysundregistrene, Landsorganisasjonen i Norge (LO), Finansnæringens Hovedorganisasjon (FNH), Bedriftsforbundet, Norsk Tillitsmann ASA og Den Norske Advokatforening har merknader til utkastet eller deler av det.

Nærmere om høringsuttalelsene

Olje- og energidepartementet har forelagt høringssaken for Statnett SF, og foreslår endringer i forhold til høringsutkastets overgangsbestemmelser. De ber om at statsforetaksloven skal fastslå et fortsatt gjeldende ansvar for staten, for alle statsforetakenes eksisterende forpliktelser ved lovendringens ikrafttredelse. Det er således behov for en lovbestemmelse som gir fordringshaverne det samme vern i materiell og formell forstand som tidligere. Gjennom forslaget søkes en løsning som bevarer status quo for eksisterende fordringshavere. Den vesentlige begrunnelsen for å lovfeste statens ansvar vil etter Olje- og energidepartementets oppfatning være at dette i betydelig grad reduserer risikoen for teknisk mislighold og andre lignende pro-

blemstillinger. Sistnevnte har sin bakgrunn i at flere større låneavtaler til Statnett SF inneholder referanser til ansvarsformen som er etablert i selve statsforetaksloven. Et bortfall av hele eller deler av den implisitte garantibestemmelsen i loven vil derfor i seg selv utgjøre en risiko for teknisk mislighold av låneavtalene, selv om låneavtalene skulle bli sikret gjennom eksplisitt statlig garanti med hjemmel i annet grunnlag enn formell lov.

Olje- og energidepartementet fremhever at deres forslag innebærer behov for en teknisk endring i Finansdepartementets forskrift 22. oktober 1990 nr. 875 om minstekrav til kapitaldekning i finansinstitusjoner og verdipapirforetak (kapitaldekningsforskriften) § 5b. Endringen vil innebære at lån tatt opp før lovendringen opprettholder en risikovekt på 10%.

Olje- og energidepartementet foreslår videre at det inntas en bestemmelse i statsforetaksloven som hjemmelsgrunnlag for årlig fastsettelse av garanti-provisjon til staten som vederlag for garantistillelse. Dette vil redusere risikoen for at betaling av garanti-premie ansees som utbytte i skatte- og selskapsrettslig forstand. Videre vil det i forhold til statstøtproblematikken være fordelaktig med en slik formalisering. Beregningsgrunnlaget for premien foreslås til eksisterende låneopptak. Endelig åpner Olje- og energidepartementet for at fastsettelse av den årlige garanti-premien kan delegeres fra Stortinget, men tar ikke endelig stilling til dette spørsmålet.

Statnett SF foreslår en utsatt ikrafttredelse av lovendringene i 3 måneder etter at loven vedtas av Stortinget, for å kunne informere långivere og andre fordringshavere om de nye reglene.

Nærings- og handelsdepartementet har forelagt høringsutkastet for Statkraft SF, og har i det alt vesentlige sammenfallende merknader som Olje- og energidepartementet har for Statnett SF. De foreslår å innføre en overgangsbestemmelse for alle statsforetakenes forpliktelser, som er opptatt frem til lovendringen trer i kraft. Videre foreslås en overgangsbestemmelse om hjemmelsgrunnlag for årlig fastsettelse av garanti-provisjon. De ber også om at forholdet til kapitaldekningsproblematikken blir vurdert.

Videre ber *Nærings- og handelsdepartementet* om at nye regler om statens ansvar for kreditorenes forpliktelser, først skal tre i kraft 6 til 12 måneder etter at lovendringen er vedtatt av Stortinget. De ønsker en utsettelse for å kunne få tid til å informere medkontrahenter m.m. om de nye reglene. Det legges til grunn at ESA ikke vil ha problemer med en slik utsettelse, ettersom det allerede er innført en ordning med betaling av garanti-premie fra 1. juli

2002, som forutsettes å nøytralisere statsstøtteelementet.

Finansdepartementet anfører generelt at en eventuell lovfesting av statens ansvar ikke må innebære at statens garantiansvar skjerpes i forhold til dagens situasjon. Herunder vil statens garantiansvar først måtte inntre ved en eventuell konkurs i statsforetakene.

Finansdepartementet legger til grunn at nye lån ikke skal få bedre sikkerhet enn eksisterende lån som staten garanterer for. Dette innebærer at det må innføres såkalt «negative plegde», som medfører at statsforetakene ikke kan pantsette eiendeler ved låneopptak.

Finansdepartementet bemerker endelig at forslagene i proposisjonen ikke endrer 10%-vektingen av eksisterende fordringer. Når det gjelder forpliktelser inngått etter lovendringen, der det ikke foreligger noen statlig garanti, vil disse fordringene vektet med 100%. Finansdepartementet legger til grunn at tekniske endringer som er nødvendig for å tilpasse aktuelle forskrifter vil bli gjennomført.

Justisdepartementet bemerker at kravet om for-svarlig innskuddskapital gjelder både ved stiftelsen og senere, jf. NOU 1991:8 s. 81.

Kredittilsynet har ingen merknader til endringsfor-slaget. De vil imidlertid foreslå for Finansdepartementet at kapitaldekningsforskriften jf. ovenfor og forskrift 23. april 1997 nr. 376 om tilsyn og kontroll med kredittinstitusjoners og verdipapirforetaks store engasjementer endres som følge for-slaget om endringer i statsforetaksloven.

Konkurransetilsynet støtter forslaget og er enig i at dette bidrar til å fjerne konkurransefortrinnet som statsforetakene antas og ha etter statsforetaksloven.

Brønnøysundregistrene har forslag til tekniske endringer som vil medføre at statsforetaksloven i større grad bringes i samsvar med aksjelovgivningen.

Landsorganisasjonen i Norge (LO) er skuffet over at Arbeids- og administrasjonsdepartementet er villige til å oppgi statsgarantien straks spørsmålet reises av ESA. De mener endringen som nå foreslås svekker mulighetene til å oppnå politiske målsettinger som ligger til grunn for statsforetaksloven. LO mener det fortsatt vil være avgjørende for å sikre gjennomføringen av politiske mål at statsforetakene ikke kan gå konkurs.

Videre savner LO en nærmere utredning av hvilke økonomiske konsekvenser forslagene skaper for det enkelte statsforetak. LO trekker særlig frem Statkraft SF, og viser til behovet for like konkurranseforhold internasjonalt.

Ytterligere ber LO om at departementet igang-

setter et arbeid for å sikre at statsforetaksloven blir gjort gjeldende for foretak som yter oppgaver av almen økonomisk betydning, jf. unntaket i EØS-avtalen art. 59 annet ledd.

Finansnæringens Hovedorganisasjon (FNH) fremhever at likhet i konkurransevilkår best ivaretas gjennom at statlige virksomheter organiseres som aksjeselskap og underlegges de samme rammebetingelsene som gjelder for næringslivet ellers. FNH er videre av den oppfatning at statsforetaksloven etter endringene som foreslås er så lik aksjeselskapsformen, at departementet burde ha foretatt en fullstendig opphevelse allerede nå. De mener at det er unødvendig med et utvalg for å vurdere dette.

Bedriftsforbundet fremhever at en opphevelse av statlige særordninger som statsforetaksloven innebærer, vil medvirke til mer balanse i konkurranseforholdene. De er imidlertid skeptiske til varige ordninger med garantipremie, og legger til grunn at dette vil videreføre problematikken omkring konkurransevridning i forhold til privat næringsvirksomhet.

Norsk Tillitsmann ASA er tillitsmann for obligasjonseierne i en rekke løpende obligasjonslån utstedt av Statkraft SF og Statnett SF. Norsk Tillitsmann ASA forutsetter at statsgarantien for løpende obligasjonslån opprettholdes for å unngå mislighold av lånevilkårene. Videre omtales pålegg fra Kredittilsynet om omplassering av portefølje som følge av endring i risikovekting for statsforetakene.

Statens Pensjonskasse ønsker å kommentere forholdet til statlige garantier for pensjoner med hjemmel i lov om Statens pensjonskasse. De understreker imidlertid at deres uttalelse ikke vil ha noen avgjørende betydning for høringsforslaget.

Norske Pensjonskassers Forening (NPF) forutsetter at statsgarantien får en utforming som ikke svekker kreditorenes stilling i forhold til dagens situasjon eller medfører en lavere kurs på obligasjonslån.

Den Norske Advokatforening er kritiske til at det gjøres sentrale endringer i bestemmelser i statsforetaksloven, før utvalget som skal gjennomgå statsforetaksformen har gjort ferdig sin utredning.

Statskog SF legger til grunn at de foreslåtte endringene i statsforetaksloven ikke vil ha konsekvenser for foretaket, ettersom de har god likviditet og ingen planer om større investeringer som fordrer opptak av lån eller garanti fra staten.

ENOVA SF legger til grunn at forslaget til endringer i statsforetaksloven ikke vil berøre foretakets virksomhet slik rammene for denne er fastsatt i dag.

Arbeids- og administrasjonsdepartementets merknader til høringsuttalelsene

Arbeids- og administrasjonsdepartementet legger til grunn at lovendringene skal tre i kraft fra 1. januar 2003. Gjennom Revidert nasjonalbudsjett 2002, det utkast til Odelstingsproposisjon som nå har vært på høring og på annet vis (for eksempel pressemeldinger) har det vært gitt informasjon om varslede lovendringer. Det har også hele tiden vært forutsatt at staten skal innestå for forpliktelser som er stiftet før lovendringen trer i kraft. De endringer i proposisjonen som følger av høringen, innebærer etter departementets oppfatning ingen realitetsendring i forhold til det som tidligere er gjort kjent for fordringshaverne. Vi vil derfor ikke foreslå at ikrafttredelsen utsettes av hensyn til behovet for å informere om de nye lovendringene.

Departementet forutsetter at en nærmere gjennomgang og vurdering av behovet for statsforetaksloven skal foretas av et eget utvalg i løpet av 2003. I denne forbindelse vil det også bli vurdert alternative selskapsformer.

Departementet ser behovet for å innføre endringer i overgangsbestemmelsene i statsforetaksloven, som opprinnelig ble foreslått i høringen. Det er behov for å tydeliggjøre at staten fortsatt skal ha ansvar for alle statsforetakenes eksisterende forpliktelser ved lovendringens ikrafttredelse og klargjøre at det skal fastsettes en årlig garantipremie. Overgangsbestemmelsene vil etter endringene innebære at forpliktelser som et statsforetak har stiftet før 1. januar 2003 og som er knyttet til konkrete låneavtaler gis samme vern som tidligere, mot at statsforetakene betaler en garantipremie til staten som vederlag for garantistillelsen. For forpliktelser som ikke er knyttet til konkrete låneavtaler foreslår departementet at statens garantiansvar skal begrenses frem til 10 år etter lovens ikrafttredelse. Bestemmelsene er nærmere omtalt nedenfor under 5 og 6.

Arbeids- og administrasjonsdepartementet presiserer at proposisjonen ikke endrer 10%-vektingen av eksisterende fordringer. Når det gjelder forpliktelser inngått etter lovendringen ikrafttredelse, der det ikke foreligger noen statlig garanti, vil disse fordringene vektes med 100%. Finansdepartementet vil foreta en teknisk endring i forskrift 22. oktober 1990 nr. 875 om minstekrav til kapitaldekning i finansinstitusjoner og verdipapirforetak (kapitaldekningsforskriften) § 5 b. En tilsvarende teknisk endring må foretas i forskrift 23. april 1997 nr. 376 om tilsyn og kontroll med kredittinstitusjoners og verdipapirforetaks store engasjementer.

På bakgrunn av merknader fra Justisdeparte-

mentet presiserer *Arbeids- og administrasjonsdepartementet* at kravet til forsvarlig innskuddskapital gjelder både ved stiftelsen og senere.

Departementet har på bakgrunn av merknadene fra Brønnøysundregistrene innarbeidet et nytt tredje ledd i statsforetaksloven § 16, om at bestemmelsene i aksjelovens §§ 12–4 til 12–6 gjelder tilsvarende. Forslaget innebærer en tilpasning av statsforetaksloven til bestemmelsene om nedsettelse av innskuddskapital i aksjelovens kapittel 12. Begrunnelsen for forslaget er at det ved overgang fra ubegrenset ansvar til et begrenset ansvar, bør innføres regler som ivaretar kreditorenes interesser i forbindelse med nedsettelse av innskuddskapitalen i statsforetak. Brønnøysundregisterene foreslår også enkelte andre endringer i statsforetaksloven som etter *departementets* oppfatning vil være mer naturlig å ta opp til eventuell vurdering i forbindelse med utvalget som gjennomgår statsforetaksformen.

Når det gjelder merknaden fra LO viser *departementet* til Norges forpliktelse til å følge EØS-avtalen. Det er i denne sammenheng viktig å fremheve at et av formålene med bestemmelsene om statsstøtte er å sikre at enkelte foretak ikke oppnår særskilte konkurransefortrinn i forhold til andre aktører. EØS-avtalen art. 61 nr. 1 skal sikre mest mulig like konkurransevilkår av hensyn til den allmenne konkurransesituasjonen.

Videre fremheves at statlige eierskap av hensyn til gjennomføringen av samfunnsøkonomiske eller sektorpolitiske interesser har endret seg over tid. Dette skyldes blant annet at myndighetene i større grad enn tidligere benytter andre virkemidler (for eksempel lovreguleringer, konsesjoner og/eller statlig kjøp av tjenester) enn direkte statlig eierskap, for å oppnå slike målsettinger.

Departementet er av den oppfatning at utkastet i tilstrekkelig grad redegjør for økonomiske følger av forslaget. Disse er også nærmere omtalt i Revidert nasjonalbudsjett 2002.

Endelig mener *departementet* at en eventuell tilpasning til EØS-avtalen art. 59 annet ledd, mer naturlig bør å tas opp i forbindelse med utvalget som gjennomgår statsforetaksformen.

4 Nærmere om EØS-avtalens statsstøtteregulering

EØS-avtalens art. 61 nr. 1 forbyr støtte gitt av statsmidler i enhver form som vrir eller truer med å vri konkurransen ved å begunstige enkelte foretak, forutsatt at den påvirker samhandelen mellom avtalepartene. EØS-avtalen er inntatt som norsk lov ved

lov 27. november 1992 nr. 109 om gjennomføring i norsk rett av hoveddelen i avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS) mv. (EØS-loven).

ESA vedtok 12. april 2000 nye retningslinjer for statlige garantier. Retningslinjene er basert på en tilsvarende meddelelse fra EU-kommisjonen. Formålet er å gi medlemsstatene en mer detaljert beskrivelse av prinsippene som legges til grunn for ESAs fortolkning av art. 61 EØS og anvendelsen av denne på statsgarantier, slik at det sikres forutsigbarhet og likebehandling. Retningslinjene inneholder ingen nye regler, men gir en klarere beskrivelse av hvordan art. 61 nr. 1 blir anvendt i forhold til statlige garantier.

Art. 61 nr. 1 forbyr støtte gitt av statsmidler i enhver form. Det er ikke bare rene tilskudd som er forbudt. I prinsippet er alle tiltak som gir finansielle fordeler til foretak omfattet av støttebegrepet. Blant annet er lån på gunstige vilkår, garantier, skatte- og avgiftslettelse og avkall på utbytte i offentlig eide bedrifter betraktet som støtte. Som støtte i form av en garanti regnes en uttrykkelig statsgaranti eller tapsdekning gjennom staten, samt gunstigere finansieringsvilkår som oppnås av foretak hvis rettslige status utelukker konkurs eller annen insolvensbehandling. Det samme gjelder når staten ved kjøp av eierandeler i et foretak godtar ubegrenset ansvar i stedet for det vanlige begrensede ansvar.

En statsgaranti gjør det mulig for låntakeren å oppnå bedre finansielle vilkår for et lån enn de betingelser som vanligvis tilbys på finansmarkedene. Låntakeren kan gjennom statsgarantien oppnå lavere rentesatser og/eller stille lavere sikkerhet. Fordelen ved en statsgaranti er at staten bærer risikoen som er forbundet med garantien. Normalt skal staten belønnes med en passende premie for å bære denne risiko. Når staten gir avkall på en slik premie, er dette ikke bare til fordel for foretaket, men også et trekk på statlige midler. Dermed kan det foreligge statsstøtte i henhold til EØS-avtalens art. 61 nr. 1 selv om staten ikke foretar en eneste utbetaling under garantien. Støttetildelingen skjer på det tidspunkt garantien blir gitt, og ikke når garantien gjøres gjeldende eller på det tidspunkt det foretas utbetalinger under garantien.

ESA har angrepet statsforetaksloven § 4 annet ledd som fastslår at konkurs og gjeldsforhandling ikke kan åpnes i et statsforetak og §§ 51 og 53 om at staten har ansvar for gjenstående forpliktelser ved oppløsning overfor kreditorer som ikke har fått dekket sine krav direkte fra statsforetaket. Varigheten eller omfanget av garantien er ikke begrenset og ikke gjort avhengig av foretakenes finansielle situasjon. Foretakene betaler heller ikke for fordelene

av garantien. Loven er ikke begrenset til foretak som ikke opptre i markedet. Videre er ikke statsforetaksloven begrenset til foretak som yter oppgaver av almen økonomisk betydning, som er en forutsetning for at unntaket i EØS-avtalen art. 59 nr. 2 skal kunne komme til anvendelse. Endelig oppfyller ikke statsforetaksloven vilkårene for unntak i samsvar med i EØS-avtalen art. 61 nr. 3. ESA legger derfor til grunn at den implisitte statsgarantien som ligger i statsforetaksloven vil være en fordel for statsforetakene som vrir eller truer med å vri konkurransen innen EØS-området i strid med EØS-avtalen art. 61 nr. 1.

5 Overgangsordninger for statsforetakenes eksisterende låneforpliktelser

Blant annet med utgangspunkt i ESAs henvendelse har Stortinget innført en overgangsordning som innebærer at statsforetakene betaler en garantipremie til staten for garantistillelsen fra 1. juli 2002 og frem til endringen i statsforetaksloven trer i kraft ved årsskiftet. Regjeringen varslet i Revidert nasjonalbudsjett 2002 at den ville komme tilbake til Stortinget med mer detaljerte beregninger, som skal gjelde fra 1. januar 2003. Imidlertid vil det i budsjettet for 2003 bli foreslått at premien som gjelder fra juli 2002 også skal legges til grunn i 2003. Det vises til omtale i St. prp. nr. 1 (2002–03) for Nærings- og handelsdepartementet og Olje- og energidepartementet.

På bakgrunn av merknader i høringen som omtalt foran har departementet foreslått å innføre en overgangsbestemmelse for alle statsforetakenes forpliktelser, som er opptatt frem til lovendringen trer i kraft. Forpliktelser som et statsforetak har stiftet før 1. januar 2003 og som er knyttet til konkrete låneavtaler herunder derivatkontrakter knyttet til disse låneavtalene, gis samme vern som tidligere, mot at statsforetakene betaler en garantipremie til staten som vederlag for garantistillelsen. For forpliktelser som ikke er knyttet til konkrete låneavtaler, foreslår departementet at statens garantiansvar skal begrenses frem til 10 år etter lovens ikrafttredelse. Videre foreslås en overgangsbestemmelse om fastsettelse av en garantiprovisjon til staten som vederlag for garantistillelsen. Det foreslås at størrelsen på garantiprovisjonen for foretakene fastsettes av Stortinget i forbindelse med statsbudsjettet.

Departementet presiserer at proposisjonen ikke endrer 10%-vektingen av eksisterende fordringer.

Når det gjelder forpliktelser inngått etter lovendringen ikrafttredelse, der det ikke foreligger noen statlig garanti, vil disse fordringene vektet med 100%. Finansdepartementet vil foreta en teknisk endring i forskrift 22. oktober 1990 nr. 875 om minstekrav til kapitaldekning i finansinstitusjoner og verdipapirforetak (kapitaldekningsforskriften) § 5 b. En tilsvarende teknisk endring må foretas i forskrift 23. april 1997 nr. 376 om tilsyn og kontroll med kredittinstitusjoners og verdipapirforetaks store engasjementer.

6 Merknader til de enkelte bestemmelsene

Innledning

I proposisjonen foreslår departementet å endre statsforetaksloven §§ 51 og 53, slik at staten ikke lenger har noe generelt ansvar for kreditorenes forpliktelser ved oppløsningen av et statsforetak. Departementet foreslår videre at statsforetak skal kunne være gjenstand for gjeldsforhandlinger og konkurs ved å oppheve statsforetaksloven § 4 annet ledd. Forslagene fjerner den antatte fordel og konkurransefortrinnet som statsforetakene har gjennom statsgarantien i statsforetaksloven i dag. Derved antas at norsk rett bringes i samsvar med EØS-avtalens art. 61 nr. 1 om statsstøtte, i tråd med ESAs oppfatning av loven. Departementet foreslår at det innføres et begrenset deltakeransvar for staten for statsforetakenes forpliktelser på samme måte som når staten utøver sitt eierskap gjennom statsaksjeselskaper, dvs at statens svarer for innskutt kapital.

Videre vil departementet foreslå enkelte andre endringer i statsforetaksloven som etter vår vurdering følger naturlig av at staten får et begrenset ansvar for foretakenes gjeld og at statsforetakene skal være omfattet av konkurslovgivningen. Dette gjelder særlig bestemmelser om forsvarlig egenkapital, begrenset låneopptak og nedsettelse av innskuddkapitalen, regler knyttet til konkurs i og oppløsning av et statsforetak, samt bestemmelser om fusjon. Behov for ytterligere endringer utover departementets foreliggende forslag, vil eventuelt måtte vurderes av utvalget som i løpet av 2003 skal vurdere behovet for og hensiktsmessigheten av statsforetaksformen, samt eventuell ny tilknytningsform for statlig virksomhet. Arbeids- og administrasjonsdepartementet har ansvaret for utvalgsarbeidet.

Departementet foreslår også at finansieringsvirksomhetsloven § 2–15 første ledd bokstav a og

petroleumsvirksomhetsloven § 11–3 annet ledd endres i samsvar med forslagene om å oppheve det statlige garantiansvaret og innføres et begrenset deltakeransvar for staten i statsforetaksloven.

Til § 4

Statsforetaksloven § 4 annet ledd foreslås opphevet. I følge bestemmelsen kan konkurs og gjeldsforhandling etter lov 8. juni 1984 nr. 58 om gjeldsforhandling og konkurs (konkursloven) ikke åpnes i et statsforetak. Bestemmelsen står i sammenheng med statsforetaksloven § 48 jf. § 51, som gir fordringshaver rett til å kreve selskapet oppløst dersom det er grunn til å tro at foretaket ikke kan oppfylle sine forpliktelser etter hvert som de forfaller. I forbindelse med oppløsning må staten etter gjeldende rett skyte inn midler i foretaket til nødvendig dekning av kreditorenes krav. Når bestemmelsen nå foreslås opphevet, må fordringshaverne ivareta sine interesser på vanlig måte gjennom reglene om gjeldsforhandlinger og konkurs i konkursloven.

Til ny § 4 a

Bakgrunnen for forslaget til ny § 4 a er departementets forslag om å oppheve statsforetakslovens bestemmelser om det statlige garantiansvaret, som antas å stride mot EØS-avtalens art. 61 nr. 1 om statsstøtte. Det er derfor nødvendig å ta inn en bestemmelse i statsforetaksloven som innebærer at staten ikke har et ubegrenset ansvar for statsforetakenes forpliktelser.

Departementet vil foreslå at det tas inn en bestemmelse tilsvarende § 5 i lov om statens postselvskap og lov om statens jernbaneselskap, av henholdsvis 22. november 1996 nr. 65 og 66. Lovene ble opphevet 1. juli 2002, som følge av at selskapene ble omdannet til aksjeselskaper, men vil likevel kunne tjene som mønster for ny bestemmelse i statsforetaksloven om begrenset ansvar. Ordlyden i den foreslåtte § 4 a er valgt for å tydeliggjøre den nye ansvarbegrensningen i statsforetaksloven.

Forslaget til ny § 4 a fastslår at staten som eier har et begrenset ansvar for foretakets forpliktelser. Kreditorer har således samme stilling som i et aksjeselskap. Foretaket vil kunne tas under gjeldsforhandling og konkurs dersom vilkårene for dette er oppfylt.

Til § 5

Gjeldende § 5 fastsetter rammer for statsforetakets låneadgang og garantistillelse. Gjeldende rett må ses i sammenheng med statens ubegrensede an-

svar. Formålet er å begrense risikoen for at statsgarantien blir utløst og forhindre at denne benyttes som kredittgrunnlag.

Når statens garantiansvar foreslås opphevet, bortfaller noe av begrunnelsen for begrensningen i statsforetakenes handlefrihet som følger av § 5 første ledd. En videreføring av ordningen vil kunne medføre at statsforetakene fikk dårligere konkurransevilkår enn sine private konkurrenter, som ikke er underlagt noen slik begrensning. Gjennom opphevelse av § 5 første ledd vil statsforetakets låneopptak og garantistillelse baseres på ordinære kommersielle vurderinger, som for andre aktører i næringslivet. Som konsekvens av at departementet foreslår å oppheve § 5 første ledd, foreslås også § 5 annet ledd opphevet.

Departementet foreslår å beholde bestemmelsen i statsforetaksloven § 5 tredje ledd om fastsettelse av regler i vedtektene for foretakets låneopptak og garantistillelse. Bestemmelsen kan være aktuell dersom særlige hensyn tilsier at adgangen for låneopptak eller garantistillelse skal begrenses. Bestemmelsen blir nytt første ledd første punktum i § 5. Henvisningen i § 5 tredje ledd til første ledd foreslås opphevet som følge av at departementet foreslår å oppheve § 5 første ledd.

Som konsekvens av at § 5 første og annet ledd foreslås opphevet, foreslår departementet at også fjerde ledd oppheves, med unntak av siste punktum som henviser til statsforetaksloven § 32 om ansvaret for avtaler inngått i strid med vedtektsbestemmelser. Paragraf 5 fjerde ledd siste punktum blir nytt annet punktum i § 5 første ledd.

Til § 12

Etter departementets vurdering vil en naturlig konsekvens av at statens garantiansvar oppheves og erstattes med bestemmelser om begrenset deltakeransvar, være at det inntas et generelt forsvarlighetsprinsipp for egenkapitalen i statsforetaksloven etter mønster av aksjeloven. På denne bakgrunn foreslår departementet i ny § 12 første ledd at foretaket til enhver tid skal ha en egenkapital som er forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten, tilsvarende bestemmelsen i aksjeloven § 3–4. Prinsippet innebærer at det skal være et forsvarlig forhold mellom virksomheten foretaket driver og den egenkapitalen foretaket disponerer over.

Departementet foreslår at det inntas bestemmelser om handleplikt for styret ved tap av egenkapital i statsforetaksloven § 12 annet og tredje ledd. Bestemmelsen er utformet etter mønster av aksjeloven § 3–5.

Det bemerkes at staten som eier må vurdere i det enkelte tilfelle hvorvidt det er mulig å øke kapitalen i foretaket i forhold til statsstøttereglene, jf. EØS-avtalen art. 61 nr. 1. Hovedregelen er at staten kan øke innskuddet dersom en privat investor ville ha gjort det samme («market investor test»). En økning som primært vil gå til dekning av selskapets kreditorer, vil derfor være vanskelig å forsvare.

Departementet foreslår at bestemmelsene i gjeldende statsforetakslov § 12 oppheves, med unntak av bestemmelsene om krav til statens innskudd ved stiftelsen av foretaket, som foreslås som nytt første ledd første punktum i statsforetaksloven § 13, jf. nedenfor.

Til § 13

Gjeldene regler i statsforetaksloven § 12 første ledd første punktum om innskuddsplikt for staten ved stiftelse av foretaket foreslås som nytt *første ledd første punktum* i lovens § 13. I tillegg foreslås enkelte språklige endringer i forslaget til nytt *første og annet punktum i § 13 første ledd*.

§ 16 nytt tredje ledd

Departementet foreslår å innarbeide et *nytt tredje ledd* i statsforetaksloven § 16 som innebærer at aksjelovens §§ 12–4 til 12–6 gjelder tilsvarende for statsforetak. Forslaget innebærer en tilpasning av statsforetaksloven til bestemmelsene om nedsettelse av innskuddskapital i aksjelovens kapittel 12. Begrunnelsen for forslaget er at det ved overgang fra ubegrenset ansvar til et begrenset ansvar bør innføres regler som ivaretar kreditors interesser i forbindelse med nedsettelse av innskuddskapitalen i statsforetak.

§ 23 nytt fjerde ledd

Departementet foreslår at styret får myndighet til å fremsette begjæring om konkurs eller gjeldsforhandling på foretakets vegne, gjennom et nytt *fjerde ledd* i § 23. Bestemmelsen griper ikke inn i adgangen for andre (først og fremst kreditorene) til å begjære konkurs etter konkursloven. Forslaget er utarbeidet etter mønster av aksjeloven § 6–18 første ledd. Videre foreslår departementet at styret skal representere foretaket som konkursskyldner. Bestemmelsen tilsvarende aksjeloven § 6–18 annet ledd.

Det følger av § 23 annet ledd første punktum i gjeldende statsforetakslov, at styret plikter å forelegge vesentlige spørsmål for departementet før det treffes vedtak. Departementet legger til grunn at styret derfor må forelegge spørsmålet om å begjære gjeldsforhandling eller oppbud for departe-

mentet, før det treffes vedtak om dette. Styret har imidlertid også en selvstendig handlingsplikt i den grad det må anses at selskapet drives for kreditorenes regning.

Til § 47

Departementet foreslår å oppheve statsforetaksloven § 47. Bestemmelsen regulerer oppløsning av selskapet dersom det er illikvid. Den må ses i sammenheng med reglene om statens garantiansvar og at statsforetak ikke kan gå konkurs. Dersom disse bestemmelsene oppheves, bør etter departementets vurdering også bestemmelsene i statsforetaksloven § 47 bortfalle. Avviklingen av selskapet ved insolvens vil etter dette reguleres av bestemmelsene i konkursloven.

Til § 48

Paragrafen foreslås opphevet. Bestemmelsen regulerer fordringshavernes mulighet til å sende melding til departementet for å få det oppløst på grunn av illikviditet. Den erstattes av alminnelige regler i konkursloven §§ 60 flg.

Til § 49

Bestemmelsens henvisning til § 48 fjernes. Reglene om oppløsning og avvikling vil etter endringene gjelde utenom insolvenstilfellene.

Til § 51

Statsforetaksloven § 51 *første ledd* første punktum regulerer avviklingsstyrets plikt til å sørge for at kreditorene får dekning. Bestemmelsen svarer til aksjeloven § 16–7 første ledd. Departementet foreslår å oppheve nåværende § 51 første ledd annet og tredje punktum om statens ansvar for uvisse eller omtvistede krav. Det foreslås at dette i stedet reguleres i et nytt tredje ledd etter mønster av aksjelovgivning.

Nåværende § 51 annet ledd om statens garanti-ansvar overfor selskapets fordringshavere, foreslås opphevet. Bakgrunnen er at bestemmelsene om statens garantiansvar overfor statsforetakenes kreditorer antas å stride med EØS-avtalens regler om statsstøtte.

Departementet foreslår et nytt *annet ledd* i statsforetaksloven § 51 etter mønster av aksjeloven § 16–7 annet ledd. Bestemmelsen innebærer en plikt for avviklingsstyret til å deponere et beløp i Norges Bank etter deponeringslovens regler, dersom kreditor ikke finnes eller nekter å motta sitt tilgodehavende.

Endelig foreslår departementet et nytt § 51 *tredje ledd* i statsforetaksloven, som innebærer en plikt for avviklingsstyret til å avsette et tilstrekkelig beløp til dekning av eventuelle uvisse eller omtvistede forpliktelser. Beløpet skal, med mindre annet er avtalt, settes inn på felleskonto for foretaket og den kreditor det gjelder, slik at uttak ikke kan skje uten begge parter skriftlige samtykke eller endelig dom. Bestemmelsen svarer til aksjeloven § 16–9 annet ledd.

Til § 53

Statens garantiansvar overfor statsforetakenes kreditorer etter § 53 første ledd antas å stride mot EØS-avtalens art. 61 nr. 1 om statsstøtte. Departementet foreslår derfor å oppheve denne bestemmelsen. Ved konkursbehandling i foretak med begrenset deltakeransvar faller udekkede deler av fordringene bort, jf. konkursloven § 138 annet ledd andre punktum om sletting av foretaket i Foretaksregisteret. Departementet foreslår imidlertid at det inntas en bestemmelse i § 53 nytt *første ledd første punktum* etter mønster av aksjeloven § 16–12 første ledd første punktum. Etter forslaget hefter staten overfor kreditorer som ikke har fått dekning etter § 51 første og annet ledd og heller ikke er tilstrekkelig sikret ved avsetning etter § 51 tredje ledd, inn til verdien av det staten har mottatt ved oppløsningen av foretaket. Et slikt avgrenset gjeldsansvar for staten vil etter departementets oppfatning ikke være i strid med statsstøttereglene. Ansvarer rekkes ikke videre enn det ansvaret aksjeeierne har ved oppløsningen av et aksjeselskap.

Som nytt § 53 *første ledd annet punktum* foreslår departementet etter mønster fra aksjeloven § 16–12 første ledd annet punktum at avviklingsstyrets medlemmer hefter solidarisk uten begrensning overfor kreditor som nevnt i § 53 første ledd første punktum, hvis det ikke godtgjøres at de har opptrådt med tilbørlig aktsomhet.

Departementet foreslår endelig at en tilsvarende bestemmelse som i aksjeloven § 16–12 tredje ledd om foreldelse blir nytt *annet ledd i § 53*.

Til § 54

Etter gjeldende § 54 første ledd annet punktum, kan fordringshavere ikke motsette seg et vedtak om sammenslåing (fusjon) av statsforetak. Bestemmelsen kan ikke lenger forsvares dersom kreditorenes dekningsmuligheter blir forringet ved sammenslåingen, noe som kan være tilfellet ved bortfall av statens garantiansvar. Departementet vil derfor foreslå å erstatte nåværende *første ledd annet punk-*

tum med en ny bestemmelse om at aksjeloven § 13–13 til § 13–17 skal gjelde tilsvarende for statsforetak.

Endringer i lov om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner § 2–15 bok a samt lov om petroleumsvirksomhet § 11–3 annet ledd

I lov om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner § 2–15 bok a henvises det til garantiordningen i statsforetaksloven § 51 og § 53. Som følge av forslaget om å oppheve den statlige garantien i statsforetaksloven foreslås denne henvisningen i finansieringsvirksomhetsloven opphevet.

Som følge av forslaget om at det skal kunne åpnes gjeldsforhandlinger og konkurs i et statsforetak fra 1. januar 2003, foreslås henvisningen til bestemmelsene i statsforetakslovens kapittel 10 om oppløsning og avvikling i lov om petroleumsvirksomhet § 11–3 annet ledd annet punktum opphevet.

Ikrafttredelse- og overgangsregler

Blant annet på bakgrunn av ESAs henvendelse har Stortinget besluttet en overgangsordning for statsforetakenes låneforpliktelser som innebærer at statsforetakene betaler en garantipremie til staten for garantistillelsen fra 1. juli 2002 og frem til loven trer i kraft. Garantipremien som statsforetakene betaler til staten har til hensikt å nøytralisere støtteelementet som antas å ligge i statsgarantien. Overgangsordningen er nærmere omtalt i kapittel 5 ovenfor og i Revidert nasjonalbudsjett 2002.

Overgangsbestemmelsens *nr. 1* fastsetter at loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Arbeids- og administrasjonsdepartementet har lagt til grunn at den bør tre i kraft fra 1. januar 2003. Dermed bringes statsforetaksloven i samsvar med EØS-avtalens bestemmelser om statsstøtte.

Overgangsbestemmelsens *nr. 2 første ledd* innebærer en presisering av at kreditorens forpliktelser stiftet frem til loven trer i kraft har samme vern som etter gjeldende statsforetakslov.

Av forslaget følger at statens ansvar for forpliktelser pådratt statsforetakene før lovendringen trer i kraft ikke er begrenset til det staten mottar ved en oppløsning av foretaket. Videre følger det at staten er ansvarlig for slike forpliktelser som ikke dekkes ved konkurs eller tvangsakkord. Etter gjeldende lov kan fordringshavere på visse vilkår kreve et statsforetak oppløst ved dom dersom man ikke mottar dekning for klar og forfalt gjeld. Dette krever bl.a. at staten ikke legger frem plan for videre drift av foretaket, hvilket normalt vil innebære et kapitalinnskudd fra staten. Videre krever dette og-

så at staten ikke selv beslutter oppløsning av foretaket, jf. gjeldende lov §§ 46–48.

Endringsforslaget innebærer at fordringshaverne ikke lenger kan kreve foretaket oppløst ved dom, og på den måten få dekning for sine fordringer. Lovforslaget innebærer imidlertid at fordringshaverne i stedet for den tidligere adgang til å begjære oppløsning, kan begjære selskapet konkurs etter konkursloven, se kommentarene til §§ 4 og 23 ovenfor. Realiteten for fordringshaverne blir derfor tilnærmet lik; de kan selv iverksette avvikling og likvidasjon av foretaket, men nå etter konkursinstituttet i stedet for avvikling og oppløsning. Eksisterende fordringshavere pr. lovendringens ikrafttredelse vil da også være vernet av overgangsbestemmelsen ved konkurs, i det staten svarer for slike forpliktelser dersom disse ikke dekkes ved en tvangsakkord eller et konkursoppgjør.

Der staten treffer vedtak om oppløsning av foretaket etter statsforetaksloven § 46 blir situasjonen tilnærmet lik den ordning man har etter gjeldende lov. Etter lovforslaget overgangsbestemmelser nr. 2 har staten et ansvar direkte overfor kreditorene som ikke har oppnådd full dekning hos foretaket.

I overgangsbestemmelsens nr. 2 første ledd siste punktum foreslås at statens ansvar for forpliktelser etter nr. 2 som ikke er knyttet til konkrete låneavtaler, begrenses frem til 10 år etter lovens ikrafttredelse. Bakgrunnen for dette forslaget er at en generell garanti for alle etablerte fordringer, uten tidsbegrensning, vil kunne gi en uoversiktlig og lite tilfredsstillende rettstilstand, der staten langt inn i fremtiden vil kunne bli møtt med garantikrav etter en for lengst opphevet ordning. For å unngå en slik situasjon foreslår departementet en overgangsperiode for statens garantiansvar for fordringer som ikke er knyttet til konkrete låneavtaler på 10 år fra lovens ikrafttredelse. Normalt vil flesteparten av disse fordringene være forfalt i løpet av denne 10 års perioden. Eventuelle avtaler som ikke er forfalt vil måtte håndteres av foretakene/eierdepartementene sammen med avtalemotparten.

I overgangsbestemmelsens nr. 2 annet ledd foreslås at dersom forfalte forpliktelser står udekket, hefter staten seks måneder etter beslutning om avvikling eller seks måneder etter boåpning ved konkurs eller tvangsakkord. Der staten innfrir slike fordringer, trer staten inn i fordringshaverens krav mot statsforetaket. Bestemmelsen vil etter departementets oppfatning avgjøre tidspunktet for når staten må forestå dekning, og vil ikke ha betydning for hvor meget staten dekker.

Nye lån vil ikke bli gitt bedre sikkerhet enn de lån staten eventuelt må innfri ved en eventuell konkursbehandling. Dette innebærer i praksis at fore-

takene ikke får anledning til å pantesikre nye låneopptak så lenge staten fortsatt har et ansvar ovenfor lån gitt før lovens ikrafttredelse. Eierdepartementene vil derfor få ansvaret for å utforme foretakenes vedtekter slik at en unngår at den foreslåtte ordningen medfører at nye kreditorer får bedre sikkerhet enn det staten vil ha dersom staten må tre inn i en fordring i et eventuelt bo. Slike bestemmelser vil bli tatt inn i vedtektene, jf. lovens § 5. Det legges opp til at vedtektene ikke skal hindre vanlige løpende forretningsmessige transaksjoner som er nødvendig i forhold til forsvarlig drift av selskapets virksomhet, for eksempel ved å bruke salgspant og annen kortsiktig sikkerhetsstillelse.

Overgangsbestemmelsens nr. 2 siste ledd innebærer at det lovfestes at statsforetakene skal betale en garantiprovisjon til staten som vederlag for garantistillelse, for de fordeler statsforetaket oppnår ved at staten fortsatt er ansvarlig for forpliktelser stiftet før endringene i lovens § 51 og § 53 trer i kraft. Det forsettes at størrelsen på provisjonen skal være markedsbasert. Bestemmelsen vil redusere risikoen for at betaling av garantipremie ansees som utbytte i skatte- og selskapsrettslig forstand. Videre vil det i forhold til statstøtteproblematikken være fordelaktig med en slik formalisering. Det foreslås at størrelsen på garantiprovisjonen for foretakene fastsettes av Stortinget i forbindelse med statsbudsjettet.

7 Økonomiske og administrative konsekvenser

Staten vil bli frigjort fra det økonomiske garantiansvar for ny gjeld stiftet av statsforetakene. Staten vil fortsatt garantere for statsforetakenes forpliktelser opptatt før loven trer i kraft. Forpliktelser som et statsforetak har stiftet før loven trer i kraft og som er knyttet til konkrete låneavtaler gis samme vern som tidligere, mot at statsforetakene betaler en garantipremie til staten som vederlag for garantistillelsen. For forpliktelser som ikke er knyttet til konkrete låneavtaler foreslår departementet at statens garantiansvar skal begrenses frem til 10 år etter lovens ikrafttredelse. Staten vil motta inntekter i form av garantiproveny for garantistillelse overfor statsforetakenes gjeldsforpliktelser. Ut fra eksisterende låneportefølje og forventet lånevekst i inneværende år er provenyinntektene fra innføringen av garantiprovisjon for 2. halvår 2002 anslått til 122 mill. kroner i Revidert nasjonalbudsjett 2002. Betaling av en garantipremie til staten medfører tilsvarende økte kostnader for statsforetakene fra 1. juli 2002. Refor-

handling av eksisterende lån vil være et mulig alternativ til statlig garantistillelse mot betaling av garantiproveny. Foretakene vil sannsynligvis få dårligere kredittvilkår som følge av at statsgarantien bortfaller. Ettersom den statlige garantien også gjelder for nye låneopptak i perioden frem til lovendringen trer i kraft, kan dette medføre økt gjeldsopptak, dersom statsforetakene ser den sjablonmessige fastsatte garantipremien som lav.

Forslaget endrer ikke 10%-vektingen av eksisterende fordringer. Når det gjelder forpliktelser inngått etter lovendringen ikrafttredelse, der det ikke foreligger noen statlig garanti, vil disse fordringene vektas med 100%. Finansdepartementet vil foreta en teknisk endring i forskrift 22. oktober 1990 nr.

875 om minstekrav til kapitaldekning i finansinstitusjoner og verdipapirforetak (kapitaldekningsforskriften) § 5 b. En tilsvarende teknisk endring må foretas i forskrift 23. april 1997 nr. 376 om tilsyn og kontroll med kredittinstitusjoners og verdipapirforetaks store engasjementer.

Arbeids- og administrasjonsdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om endringer i lov 30. august 1991 nr. 71 om statsforetak mv.

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i lov 30. august 1991 nr. 71 om statsforetak mv.

Forslag

til lov om endringer i lov 30. august 1991 nr. 71 om statsforetak mv.

I

I lov 30. august 1991 nr. 71 om statsforetak gjøres følgende endringer:

§ 4 annet ledd oppheves.

Ny § 4 a skal lyde:

§ 4 a. Statens ansvar for foretakets forpliktelser

Staten hefter ikke overfor kreditorene for foretakets forpliktelser. Staten plikter ikke å gjøre innskudd i foretaket eller i tilfelle dets konkursbo ut over det som følger av stiftelsesdokumentet eller vedtak om å forhøye innskuddskapitalen.

§ 5 skal lyde:

§ 5. Låneopptak og garantistillelse

I vedtektene kan det fastsettes regler om foretakets låneopptak og garantistillelser, herunder regler som begrenser adgangen til å ta opp lån eller gi garantier. For avtaler i strid med vedtektsbestemmelser som nevnt i forrige punktum, gjelder § 32.

§ 12 skal lyde:

§ 12 Krav om forsvarlig egenkapital

Et statsforetak skal til enhver tid ha en egenkapital som er forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i foretaket.

Hvis det må antas at egenkapitalen er lavere enn forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i foretaket, skal styret straks behandle saken. Styret skal innen rimelig tid innkalle foretaksmøtet, gi det en redegjørelse for foretakets økonomiske stilling og foreslå tiltak som vil gi foretaket en forsvarlig egenkapital. Det samme gjelder hvis det må antas at foretakets egenkapital er blitt mindre enn halvparten av innskuddskapitalen.

Hvis styret ikke finner grunnlag for å foreslå tiltak som nevnt i annet ledd, eller slike tiltak ikke lar seg gjennomføre, skal det foreslå foretaket oppløst.

§ 13 skal lyde:

§ 13 Statens innskudd ved stiftelsen av foretaket

Staten skal ved stiftelsen av foretaket gjøre et innskudd som står i et forsvarlig forhold til foretakets virksomhet. Statens innskuddskapital skal være inn-

betalt eller overført til foretaket senest samtidig med at foretaket registreres i Foretaksregisteret.

Er statens innskudd andre formuesverdier enn penger, skal det angis i stiftelsesdokumentet hva som skal skytes inn. Innskuddet kan ikke overføres til et høyere beløp enn det antas å kunne oppføres med i foretakets balanse. En bekreftelse fra revisor om at innskuddet ikke er verdsatt høyere enn tillatt etter forrige punktum, skal vedlegges stiftelsesdokumentet.

§ 16 nytt tredje ledd skal lyde:

Bestemmelsene i lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper §§ 12–4 til 12–6 gjelder tilsvarende.

§ 23 nytt fjerde ledd skal lyde:

Begjæring om gjeldsforhandling eller konkursbehandling for foretaket kan bare fremsettes av styret. Under konkursbehandling representerer styret foretaket som konkursskyldner.

§ 47 oppheves.

§ 48 oppheves.

§ 49 første ledd første punktum skal lyde:

Når foretaket er besluttet oppløst jf. § 46, skal departementet innen to uker innkalle til foretaksmøte hvor det velges avviklingsstyre og gis nærmere regler om avviklingsmåten.

§ 51 skal lyde:

§ 51. Dekning av fordringshaverne

Avviklingsstyret skal sørge for at alle kjente fordringshaverer får dekning for så vidt ikke fordringshaveren frafaller sitt krav eller samtykker i å ta en annen som debitor i stedet.

Kan en kreditor ikke finnes, eller nekter han eller hun å motta sitt tilgodehavende, skal beløpet deponeres i Norges Bank etter reglene i lov 17. februar 1939 nr. 2 om deponering i gjeldshøve.

Dersom det gjenstår uvisse eller omtvistede forpliktelser, skal det avsettes et tilstrekkelig beløp til dekning av dem. Med mindre annet er avtalt, skal beløpet settes inn på felleskonto for foretaket og den kredi-

tor det gjelder, slik at uttak ikke kan skje uten begge parters skriftlige samtykke eller endelig dom.

§ 53 skal lyde:

§ 53. *Ansvar for udekkede forpliktelser*

Overfor kreditorer som ikke har fått dekning etter § 51 første og annet ledd og heller ikke er tilstrekkelig sikret ved avsetning etter § 51 tredje ledd, hefter staten inntil verdien av det som staten har mottatt ved oppløsningen av foretaket. Overfor slik kreditor hefter dessuten avviklingsstyrets medlemmer solidarisk uten begrensning, hvis det ikke godtgjøres at de har opptrådt med tilbørlig aktsomhet.

Kreditors krav etter første ledd foreldes tre år etter at foretakets endelige oppløsning ble registrert i Foretaksregisteret.

§ 54 første ledd annet punktum skal lyde:

Bestemmelsene i lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper §§ 13–13 til 13–17 gjelder tilsvarende.

II

1. I lov 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner skal § 2–15 første ledd bokstav a lyde:
statlig, kommunal eller fylkeskommunal garanti,

2. I lov 29. november 1996 nr. 72 om petroleumsvirksomhet oppheves § 11–3 annet ledd annet punktum.

III

Ikrafttredelse- og overgangsregler:

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.
2. For forpliktelser som statsforetakene har pådratt seg før loven trer i kraft, er statens ansvar etter § 53 første ledd første punktum ikke begrenset til det staten har mottatt ved oppløsningen av foretaket. Staten hefter også for slike forpliktelser som ikke blir dekket gjennom en konkurs eller tvangsakkord. For forpliktelser som ikke er knyttet til konkrete låneavtaler, opphører statens ansvar 10 år etter lovens ikrafttredelse.

Staten plikter å dekke forfalte forpliktelser etter første ledd som står udekket seks måneder etter beslutning om avvikling eller seks måneder etter boåpning ved konkurs eller tvangsakkord. Der staten innfrir slike fordringer, trer staten inn i fordringshaverens krav mot statsforetaket.

Statsforetakene skal årlig betale en provisjon for foretakenes fordeler ved at staten hefter etter første ledd. Provisjonen fastsettes av Stortinget.

